

Goedenavond dames en heren,

In deze tekst wordt de benaming "koelie" regelmatig gebruikt. Het is niet denigrerend bedoeld. Ik beschouw het als een geuzennaam.

Het emancipatieproces van Hindostaanse immigranten in Suriname in de periode 1873 – 1945

Reeds in 1869 en 1870 kwamen Hindoestaanse immigranten uit Barbados en Brits Guyana naar Suriname. Van overheidswege begon de werving echter toen in juni 1873 het zeilschip *Lalla Rookh* de eerste 410 personen, onder wie vrouwen en kinderen naar Suriname bracht. Deze immigranten moesten de ex-slaven vervangen, die na de afschaffing van de slavernij nog tien jaar onder Staatstoezicht vielen. Het Staatstoezicht zou ruim drie weken later eindigen. Na beëindiging hiervan verlieten veel ex-slaven de plantages die, voor zover zij niet de beschikking konden krijgen over nieuwe arbeiders, als landbouwondernemingen gesloten zouden worden. Deze contractarbeiders kwamen toen uit China, Madeira, de West-Indische eilanden, met name Barbados, en sinds 1873 ook uit Brits-Indië.

Hoewel een groot deel der immigranten zich na de beëindiging van de contractperiode, die vijf jaar omvatte, blijvend in de kolonie vestigde, raakten de districten toch voor een deel verlaten toen omstreeks 1890 de krullotenziekte¹ uitbrak in de cacaocultuur. De werkzame landbouwende bevolking was onder andere hierdoor afgenomen, terwijl het bestuur juist wenste dat

¹ *Moniliophthora perniciosa*, ziekte bij cacaoplanten veroorzaakt door een schimmel. Deze ziekte zorgde ervoor dat in een paar jaar tijd de productie van cacao in Suriname afnam van bijna 4½ miljoen kilogram in 1895 tot ongeveer 850.000 kilogram in 1904. De ziekte vertoont zich in drie vormen, de krulloten, versteende vruchten en sterbloesem.

de immigratie van koelies tot kolonisatie zou leiden. Dat gebeurde uiteindelijk ook, omdat slechts een derde deel der Brits-Indische koelies terugging naar het moederland na de contractperiode.

Omstreeks 1890 vroeg het koloniale bestuur zich af hoe de immigranten bewogen konden worden zich blijvend in de kolonie te vestigen en werden er pogingen daartoe ondernomen, zoals een cursus "onderwijs in de Hindostansche taal". Deze cursus was speciaal bestemd voor bestuursambtenaren, zowel van het immigratiedepartement als van de districtskantoren. Uit onderzoek was gebleken, dat de immigranten niet met hun problemen terecht konden bij hun werkgevers of lagere bestuursautoriteiten, vanwege onbekendheid van de laatsten met hun taal. Deze onbekendheid leidde tot onbegrip aan de zijde van de werkgever, die de klachten van de contractarbeider niet op hun waarde kon schatten. De koelies vertrouwden de tolken in veel gevallen niet, wat tot ongeregeldheden leidde. De gouverneur van Suriname kwam met het voorstel ook een cursus te openen voor de "Javaansche en Maleische taal", omdat ook die zou leiden tot "een meer gezonde en aangename verhouding tussen de immigranten en de hen verstaande blanken".

Aanvankelijk verliep de vestiging van de koelies moeizaam, omdat de ex-contractanten afstand moesten doen van hun recht op vrije terugkeer, wilden ze een stuk domeingrond in gebruik krijgen. Na 1895 echter behielden ze dat recht, waardoor velen poogden zich te vestigen. Ze ontvingen bovendien een premie van honderd gulden als ze afstand deden van hun recht op vrije terugkeer. Naturalisatie van deze Brits-Indiërs moest ook vergemakkelijkt worden, omdat ook dat kolonisatiebevorderend zou werken. Na 1910 begon men zich in de kolonie te realiseren, dat door de kleine landbouw Suriname een landbouwkolonie zou

blijven. Ook voor het uitoefenen hiervan achtte men de ex-contractkoelies het meest geschikt. De Brits-Indische immigranten die ervoor kozen zich in Suriname te vestigen, hebben de basis gelegd voor de kleine landbouw, met name de rijstbouw.

Deze Brits-Indiërs waren, gelet op de omstandigheden waarin ze verkeerden, zeer ondernemend. Rijst bijvoorbeeld, was vóór de Eerste Wereldoorlog het belangrijkste invoerartikel en erna werd de rijstconsumptie volledig door de binnenlandse productie gedekt. Het gouvernement had bijvoorbeeld twee rijstpolders aangelegd, de Van Drimmelen- en de Corantijnpolder; de kleine landbouwers zelf, voornamelijk Brits-Indiërs, de Sawmillkreek-, de Boonacker-, en de Hamptoncourtpolder. Alle genoemde polders liggen in Nickerie, tot vandaag het rijstdistrict bij uitstek. Volgens mededelingen van het departement van Landbouw hadden de Brits-Indiërs, toen er in het district Nickerie geen bebouwd land meer beschikbaar was, zich gevestigd op het onbebouwd land naast Nieuw-Waldeck. Ze legden een weg aan, verhoogden een plek waar ze hun huis bouwden en deden uitsluitend aan rijstbouw. Later werd van bestuurswege het land ingepolderd en een stelsel van irrigatiekanalen gegraven. Tegen betaling van de aanlegkosten in vijf jaarlijkse termijnen werd het land aan de bewoners in eigendom afgestaan. Zo is de Van Drimmelenpolder ontstaan.

In het begin van de twintigste eeuw begonnen de immigranten zich in verenigingen te organiseren. De in 1910 opgerichte Surinaamsche Immigranten Vereniging [SIV] was de eerste vereniging van de Brits-Indiërs; in 1923 werd de naam veranderd in Bharat Oeday, wat zoveel betekent als: wij komen op. Volgens de statuten beoogde de vereniging coöperatief op te treden ten behoeve van haar leden die de landbouw uitoefenden. De

vereniging had ook het voornemen een eigen verenigingsgebouw te Paramaribo te stichten. De immigranten hielden in eigen kring gewoonten en gebruiken uit het moederland in ere en maakten nauwelijks deel uit van het stadsleven, met uitzondering van de Chinezen die in en om Paramaribo woonachtig waren. Toch was er reeds een beeld van deze Brits-Indische koelies. De Nieuwe Surinaamsche Courant van 8 juni 1899, no 722 beschreef de mogelijkheid om een "koelie bruiloft, met daaraan klevende lawaaimakerij" te houden op het koeliedepot op klein Combé.

Het emancipatieproces begon met het onderwijs

Leerplicht en assimilatie

De leerplicht, bij de instelling in 1876 bedoeld voor kinderen van ex-slaven, werd in 1878 ook op immigrantenkinderen van toepassing verklaard. In de Koloniale Staten had een lid bij de behandeling van deze verordening zich echter afgevraagd hoe de leerplicht moest worden toegepast op immigranten. Het eerste punt waarover hij bezorgd was, betrof de bereidwilligheid van de planters om jongens die al kunnen werken af te staan, aangezien deze planters hoge kosten hadden gemaakt om de immigranten over te laten komen. Ten tweede vroeg hij zich af in welke taal de immigranten onderwezen moesten worden.

In het *Verslag van de immigratie en kolonisatie over het jaar 1879*, schrijft de agent-generaal Barnet Lyon, vertrouwensman van de immigranten, dat hij bij een inspectiebezoek op de plantages *De Resolutie* en *Alliance* verscheidene koeliekinderen tussen de 7 en 12 jaar aantrof, die allerlei kattenkwaad uithaalden op de plantages. Op de plantage *De Resolutie* zond hij de jongens naar school en ging toen zelf met de onderwijzer spreken en van

hem te horen of het schoolgaan van deze kinderen niet bevorderd kan worden. Het bleek toen dat een paar van die kinderen vroeger reeds op school geweest waren en in korte tijd vrij goed hebben leren lezen. In dit koloniaal verslag gaf Barnet Lyon ook aan dat de koeliekinderen de Hollandse taal met meer gemak en zuiverder spraken dan de negerkinderen. Hij achtte het nuttig om de koeliekinderen de Nederlandse taal te leren spreken, zodat hun ouders meer redenen hadden, om zich blijvend in Suriname te vestigen.

Benjamins, Inspecteur voor het Onderwijs, gaf in het jaar hierop aan dat de assimilatie van de koelies met de overige bevolking bevorderd zou moeten worden door middel van de scholen. Hiermee zou volgens hem voorkomen kunnen worden dat de Britse immigranten die in Suriname wensten te blijven, niet altijd als vreemdelingen zouden zijn. Vanaf 1 april 1886 was in de contractformulieren opgenomen dat er sprake was van schoolplicht voor Brits-Indische kinderen. Toch gingen ze niet naar school.

Naleving

Hindostaanse kinderen moesten dus verplicht naar school. Op de naleving van de verordening werd bij de immigrantenkinderen niet echt gelet en de ouders van deze kinderen zagen mede daardoor het belang van onderwijs niet in. In 'Districtsnieuws', een rubriek uit de *Nieuwe Surinaamsche Courant* van 11 juni 1899 no. 723, lezen we dat de koeliekinderen door een wachter gepakt, gewassen en naar de school gebracht werden, tegen de wil van de ouders. De ouders zagen hun kinderen liever met de moeder naar het werk gaan.

Op enkele districtsscholen is het gebeurd dat immigranten uit Brits-Indië aan het einde van de week, tot grote verbazing van de onderwijzers loon kwamen eisen voor het 'werk' dat hun kinderen op school hadden verricht. Benjamins meende dat de bovengenoemde eis een uitvloeisel was van een in Brits-Indië heersende gewoonte, wat hij afleidde uit een artikel van Joseph Warren uit 1873, getiteld *Schools in British India*. Hierin werd verhaald dat meisjes alleen overgehaald konden worden naar school te gaan als ze ervoor betaald werden. Dit gebruik werd stopgezet, maar leerkrachten bleven vooral de armere meisjes wat toestoppen, zodat er een studentenaantal werd behouden voor de voortgang van de school. Dit gebeurde op zowel openbare scholen als op die van de missie en de zending. Een andere kwestie die speciaal bij meisjes een rol speelde, was dat de ouders meenden, dat de meisjes niet mochten leren lezen; niemand zou met ze willen trouwen. Ze waren immers door God geschapen voor de huishouding en om de man te dienen. Lang bleven de meisjes ook niet op school. Zodra de huwelijksvoltrekking had plaatsgehad, wat niet zelden vóór hun tiende levensjaar geschiedde, verlieten zij de school.

In 1890 begonnen de onderwijsverslagen weer aandacht te besteden aan onderwijs voor koeliekinderen. Comins, Protector of emigrants in Brits-Indië, gaf in zijn rapport over de emigratie van Brits-Indiërs naar Suriname aan dat volgens schatting van de agent-generaal ongeveer 20% van de kinderen tussen zeven en tien jaar de school bezocht; enkele gingen naar de scholen, waar negerkinderen op zaten, maar de ouders vonden dat niet prettig, omdat de negerkinderen geneigd waren ze te pesten. De rest bleef van onderwijs verstoken.

Om het spontaan schoolbezoek van Brits-Indische kinderen te bevorderen werd in 1890 op enkele plantages een nieuw

schooltype ingevoerd, namelijk de z.g. koelie-school, waarin aan Brits-Indische kinderen in hun 'landstalen' onderwijs werd gegeven door Hindostaanse onderwijzers. De gouverneur schreef in een brief aan de minister van Koloniën dat men Britsch-Indische kinderen niet kan dwingen Nederlands te leren en anderzijds ook niet hen geheel zonder onderwijs te laten. Hij ging ervan uit dat het een allereerste vereiste was dat de koelies zich hier blijvend zouden vestigen. Dat kon onder meer bevorderd worden als ze de gelegenheid kregen hun kinderen onderwijs te doen geven in hun landstalen. Hij stelde daarom als proef in 1890 de scholen in op Mariënburg (district Commewijne) en Waterloo (district Nickerie), beide suikerplantages.²

De eerste koelie-onderwijzers waren respectievelijk Noor Mahomed en Ahmad Hosein, die elk fl. 50,- per maand ontvingen. Per gouvernementsresolutie van 21 juli 1891 werd de inspecteur van onderwijs gemachtigd om Fazan Ali aan te stellen tot onderwijzer in de "Indische talen" aan de op plantage Visserszorg op te richten school voor kinderen van Brits-Indische immigranten, en op 1 augustus van hetzelfde jaar Balkisson voor de nieuwe school op plantage Alliance. Onderwijs werd verzorgd in Urdu en Nagari talen. De Britse consul zorgde voor een tiental exemplaren van de schoolboekjes, welke in de verschillende delen van Britsch-Indië werden gebruikt en welke nu uit Britsch-Indië besteld moesten worden.

De weerstand vanuit de ouders hield echter niet aan, zoals blijkt uit het volgende citaat van de inspecteur van onderwijs in 1907:

Met het eind van 1906 werden de beide nog bestaande

² Aldus de missive ingekomen 2 augustus 1890 nr. 225 van Lohman aan de Minister van Koloniën over de opening van "Scholen voor kinderen van Britsch-Indische Immigranten op plantage Waterloo in Nickerie en Mariënburg in beneden Commewijne" (ARA. Min.van Kol., invoernr.: 2.10.02, tweede helft 1890. f.o. 613) [onderstreping in de tekst].

zoogenaamde koeliescholen op Mariënborg en Alliance gesloten. Om tegemoet te komen aan het verlangen der ouders werden de onderwijzers der opgeheven scholen tijdelijk aangesteld tot onderwijzers van bijstand, respectievelijk aan de openbare scholen op Mariënborg en Nieuw-Meerzorg (aan de overzijde van Alliance) om behulpzaam te zijn bij het onderwijs in het Hollandsch aan de koeliekinderen die voor het eerst de school bezoeken en om in den eersten tijd eenig onderricht in Hindostansche talen aan de koeliekinderen te geven".

Over de oprichting van de eerste bijzondere school "voor gewoon lager onderwijs, hoofdzakelijk bestemd voor kinderen van Britsch-Indische immigranten", de zogenaamde Annieschool, schrijft Polanen het volgende:

Deze nieuwe school moest van de grond af worden opgebouwd. Dat hield in, dat hij na de schooltijden regelmatig de omgeving afliep om met de ouders van de toekomstige leerlingen te spreken en hen aan te moedigen om hun kinderen onderwijs te doen genieten ten einde in de toekomst iets te kunnen bereiken. Deze bezoeken van mijn vader werden een groot succes omdat de mensen, die daar aan de rand van Paramaribo woonden al snel begrepen dat, om in dit land vooruit te komen, de officiële taal, het Nederlands, een belangrijk middel was (Polanen, 1982: 32).

Staal, gouvernements-secretaris [van 1916-1920 gouverneur van Suriname], schreef de Agent-Generaal dat er een school op de verlaten plantage Huwelijkszorg geopend zou worden. Onder meer het volgende werd bepaald:

- a. dat die school zal worden gehouden van des voormiddags tien uur tot des namiddags twee uur;
- b. dat in de maanden januari, mei, juni, juli en december geen school wordt gehouden;
- c. dat het onderwijs in het algemeen in het Nederlandsch zal worden gegeven;
- d. dat het hoofd der school er voor zal zorgen dat elke week gedurende drie uur onderwijs wordt gegeven in het Hindostansch.

De oprichting van deze school was het gevolg van acties, ondernomen vanaf 1906 door de aldaar wonende Brits-Indische landbouwers. De Agent-Generaal vroeg de gouverneur namens de landbouwers per brief of het gouvernement de school zou openen. De Brits-Indiërs hadden hem te kennen gegeven "dat in het tegenovergestelde geval, zij verplicht zouden zijn, in het belang hunner kinderen, voor eigen rekening een onderwijzer te doen komen uit Trinidad"³.

Sital Persad, hoofdtolk in de Hindostaanse talen, bracht op verzoek van de Agent-Generaal een inspectiebezoek aan het gebied om na te gaan of er een school zou kunnen worden opgericht, waar in het Hollands onderwijs zou worden gegeven. Hij tekende op dat enige Brits-Indiërs de medewerking van den Agent-Generaal verzochten, opdat ook de Hindostaansche talen op die school onderwezen zullen worden"

Nalatigheid onderwijzers

De school op Waterloo mislukte, omdat de koelies, volgens de inspecteur niet ingenomen waren met de onderwijzer. Ook de

³ Lands Archief: doos diversen (Koeliescholen) 1898-1899; Oprichting van een school voor kinderen van de Br.Ind.Immigranten landbouwers ter hoogte van Huwelijkszorg enz.

onderwijzers lieten het afweten. Op het voorblad van een lijst, waarin opgenomen zijn de namen van Brits-Indische kinderen die de koelieschool op Combé bezoeken, is aangetekend dat de koelieonderwijzer Ramharak de school erg verwaarloosde, waardoor de kinderen wegbleven. Later werd het een beetje beter en toen kwamen een 50 à 60 tal kinderen geregeld naar school. De onderwijzer moest zoveel mogelijk achterna gezeten worden.

De DC van het district Beneden-Commewijne schrijft in antwoord op een brief van de Agent-Generaal van 3 mei 1900 no. 496, dat bijna alle ouders van de kinderen van plantage Mariënburg zich over de onderwijzer beklaagden. De kinderen leerden niets op school. Ze moesten alleen maar werkjes doen, zoals brandhout kappen en koken. Een koelie, die belast was met het toezicht op de schoolgaande kinderen, bevestigde deze klacht. De onderwijzer ontkende echter pertinent de kinderen op schooltijden voor ander werk te hebben gebezigd. Ouders van schoolplichtige kinderen gaven te kennen dat zij hun kinderen om de hierbovengenoemde redenen niet naar school stuurden.

Volgens De Klerk was vóór 1940 en vooral in de eerste decennia der immigratie het kinderhuwelijk in zwang. Eén van de stoornissen in het schoolleven van de Annieschool voor Brits-Indische kinderen van de Evangelische Broeder Gemeente (EBG) waren deze kinderhuwelijken. Het sluiten werd met veel pronk en met nog meer schoolverzuim gevierd. Met de afkondiging van de huwelijksverordening van 1940 werd dit type huwelijk verboden.

In het Koloniaal Verslag van 1903 staat te lezen dat van de 830 kinderen van Brits- en Nederlands-Indische immigranten ongeveer 150 de koelie- en de gewone school bezochten.

In 1899 waren er koeliescholen op Mariënburg, Alliance, Zoelen en de Voorstad Combé. In 1900 telden deze scholen tezamen 155

leerlingen. Op 31 december 1905 werden de scholen "voor het onderwijs aan Britsch-Indische immigranten in hunne landstalen in de Voorstad Combé⁴ en op Zoelen" gesloten. Na de oprichting van de zogenaamde Annieschool in 1905, opende de EBG in 1907 een koelieschool in Nieuw Nickerie en in 1909 één nabij Paramaribo. De overheid ging er toe over op sommige openbare districtsscholen ook onderwijs te verzorgen in de "Hindostansche talen". Ten slotte dient over het koelieonderwijs nog vermeld te worden, dat de Missie in 1916 twee scholen uitsluitend voor Brits-Indische kinderen exploiteerde: één op Livorno en één te Kronenburg, terwijl ook op andere scholen aan kinderen van Brits-Indiërs in hun taal catechismus onderricht werd gegeven.

Voor- en tegenstanders binnen de Koloniale Staten

Hoewel er dus vanaf 1890 onderwijs werd gegeven in de "Hindostansche talen", is er gedurende de gehele periode grote weerstand hiertegen geweest bij delen van de koloniale samenleving.

Het koloniale bestuur ging ervan uit, dat het van verstandige politiek getuigde als getracht zou worden deze bevolkingsgroep voorgoed in de kolonie te houden. Dit kon alleen als men een toestand creëerde die zoveel mogelijk voldeed aan haar wensen en behoeften, zoals voldoende gelegenheid voor onderwijs in hun landstalen, omdat zij in de eerste plaats daarop prijsstellen. Bovendien rustte een morele verplichting op de overheid daarin te voorzien, omdat zij de immigranten nodig had, zij had ze immers uit hun land gehaald "ten voordeele van het algemeen door hun arbeid hier".

⁴ Combé is nu een wijk van Paramaribo.

Hun aanwezigheid had namelijk de instandhouding van de grote landbouw mogelijk gemaakt en "een steeds groeiend aandeel van den kleinen landbouw" berustte in hun handen.

Volgens het *Voorlopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs* stonden koeliescholen het volgen van onderwijs op de gewone scholen niet in de weg. Pogingen om koeliekinderen ertoe te bewegen onderwijs te volgen op een gewone lagere school, zouden volgens de Minister van Koloniën in zijn adres aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, krachtig worden voortgezet. Volgens de agent-generaal Barnet Lyon moest er namelijk een brug geslagen worden die de Brits-Indiër tot het onderwijs zou leiden, waarvan hij afkerig was en die brug was de koelieschool⁵.

De tegenstanders meenden dat koelieonderwijs niet het middel was om goede kolonisten te vormen, "om die menschen te beschaven, te ontwikkelen en rijp te maken voor het aannemen van maatschappelijke en Christelijke deugden". Andere argumenten waren dat koelieonderwijs de verchristelijking der Hindoes zal tegengehouden; dat koeliescholen verderfelijk zijn voor de kolonie; dat de Nederlandsche taal daardoor nadeel zal worden berokkend; dat de assimilatie van den Britsch-Indiër met de creolen zal worden tegengewerkt en dat,

"de koeliescholen zullen maken dat de koeliekinderen, de taal hunner ouders blijvende kennen en spreken, een gevaar voor Suriname zullen worden, waartegen niet krachtig genoeg kan worden opgekomen"

⁵ Hij illustreerde deze opvatting met het voorbeeld van de immigrant Rampersad. Kort na de oprichting van de koelieschool te Combé zond deze er zijn zoon heen om onderwijs te volgen. Later plaatste hij hem op een school waar onderwijs in het Nederlands verzorgd werd. Op de vraag van Barnet Lyon naar de reden antwoordde hij: "Toen ik vroeger bij u kwam wist ik niet of ik hier zou blijven, doch nu ben ik besloten niet meer weg te gaan en wil daarom mijn zoon Hollandsch laten leren" (*Handelingen/Bijlagen Koloniale Staten*, 1899-1900: 76-7).

Van Lierop, directeur-beheerder van de suikerplantage *Rust en Werk* aan de Commewijnerivier waar veel koelies tewerkgesteld waren, meende ten aanzien van het koelieonderwijs dat het de Brits-Indische immigranten niet uitmaakte of hun kinderen naar school gingen, want ze hadden er nooit om gevraagd. Bovendien waren de Brits-Indische immigranten volgens hem totaal onverschillig welke scholen hun kinderen bezochten als die kinderen maar betaald werden, want bij hen was het om de centen, en niet anders, te doen.

Ook de volgende twee citaten uit *De Surinamer* geven de weerstand tegen de koeliescholen weer:

Uitbreiding van koelie-onderwijs in Suriname is zelfs verderfelijk zoowel uit financieel, als uit moreel en maatschappelijk oogpunt. Ondanks het verzet der Tweede Kamer, ondanks het klaar betoog der dagbladen, ondanks de *algemeene* afkeuring van het Surinaamsche volk is de aanzienlijke post voor uitbreiding van koelie-onderwijs wederom op de begrooting gebracht! (18 mei 1899 no. 40).

[...] In eene *Nederlandsche* Kolonie moet de *Nederlandsche*, en niet de negerengelsche, niet de koelie-taal worden gesproken en geschreven". [...] Zijn *twee* talen (de negerengelsche en de *Nederlandsche*) verderfelijk in de kolonie; hoeveel meer *drie* talen, onder welke nog wel eene van een vreemd, onbeschaafd en barbaars volk! (*De Surinamer* van 21 mei 1899 no. 41).

Toename schoolbezoek

Desondanks begonnen koeliekinderen aarzelend naar school te gaan, niet alleen naar koeliescholen. Mc Neill en Chimman Lal

schreven na een oriëntatiebezoek aan Suriname in 1913, dat er toen in de kolonie 63 scholen waren; 25 daarvan in Paramaribo. Deze laatste scholen werden bezocht door 4443 jongens en 2264 meisjes. In de districten gingen 1661 jongens en 985 meisjes naar school. In Paramaribo gingen 147 Brits-Indische jongens en 23 meisjes naar school en in de districten 510 om 55.

Er was een begin gemaakt met het leren van Hindostaans op school. Ouders die nog niet besloten hadden of ze zich blijvend wilden vestigen, waren niet geïnteresseerd in onderwijs in het Nederlands. De meisjes bleven aan het kortste eind trekken: vooral arme ouders zonden hun dochters niet naar school. Pogingen de ouders tot andere gedachten te brengen, hadden geen resultaat, omdat het gouvernement vervolging achterwege liet.

De Brits-Indiërs achtten "het zenden van de meisjes naar school in strijd met de zeden en gewoonten van het volk", aldus Wong, die reageerde op een verslag van een vergadering van de Surinaamsche Immigranten Vereeniging (SIV). Hij wilde daarom van het bestuur van de SIV, die ook deze duizenden meisjes vertegenwoordigde, weten hoe het tegenover het schoolbezoek van meisjes stond. Als het erkende daar een voorstander van te zijn, zou het er dan niet aan kunnen meewerken die situatie te creëren dat schoolbezoek mogelijk werd? Dat gebeurde ook toen juist de immigranten, die later de Arya Samaj in de kolonie zouden vormen, ervoor ijverden hun dochters naar school te sturen. Toch zou het voor Hindostaanse ouders eerst na de Tweede Wereldoorlog een normaal verschijnsel zijn dat ook hun dochters naar school gingen.

Brits-Indiërs en openbaar onderwijs

De Hindostanen die zich sedert 1910 verenigd hadden in de Surinaamsche Immigranten Vereniging (SIV), vroegen om

openbare scholen, omdat ze geen christelijk onderwijs wilden voor hun kinderen. Vrijheid van keuze der scholen en waarborging van de geestelijke vrijheid had voor deze groep Hindostanen de hoogste prioriteit. De voorvechters voor het openbaar onderwijs kwamen vooral uit de gelederen van hindoes die behoorden tot de Arya Samaj. J. Hira Sing, twee jaar later de eerste gekozen voorzitter van *Arya Dewaker*, en pandit Rampersad Sukul Gosain, ook van de *Arya Dewaker*, waren samen met H.J. Hanuman Sing de belangrijkste eisers van openbaar onderwijs tijdens de acties die in 1927-1928 gevoerd werden.

Statenlid C.R. Biswamitre, pleitbezorger van de belangen van de Brits-Indiërs, verklaarde bekend te zijn met het voornemen van de verenigingen *Arya Dewaker* en *Bharat Oeday* om te komen tot oprichting van eigen scholen. Ook de Inspecteur voor het Onderwijs liet weten van deze voornemens op de hoogte te zijn, omdat deze verenigingen de toestemming voor de oprichting van de beoogde scholen zelfs al hadden aangevraagd. Hij ging ervan uit dat die scholen, als ze aan de eisen voldeden, voor subsidie in aanmerking zouden moeten kunnen komen.

Zowel in *De West* van 20 augustus 1934 no. 2682, als in *Het Onderwijs*, het orgaan van het SOG van 8 september 1934 no.9, werd vermeld dat op 2 augustus 1934 de "Eerste Arische school" werd geopend. De kosten hiervan zouden voorlopig gedragen worden door een particulier. Het hoofd van de school was een bezitter van de 4^e rang, in termen van die tijd dus bevoegd. De school begon met ongeveer zestig leerlingen. De sluiting van deze school in januari 1936 gaf echter aan dat de overheid niet bereid was eigen scholen voor koelies te subsidiëren. Ze was wel bereid openbare scholen te stichten voor de immigranten, voor zover ze die eisten en 'de middelen het gedoogden'. Inderdaad ging het

bestuur in 1927 over tot het oprichten van openbare scholen voor immigranten, toen daar strijd voor gevoerd werd.

Achterstand op districtsscholen

De grote achterstand op districtsscholen, waar de meeste immigrantenkinderen onderwijs volgden, werd veroorzaakt door slecht onderwijs. De kinderen werden slechts onderwezen in lezen, schrijven, rekenen en Nederlandse taal; de overige vakken van het rooster werden verwaarloosd. Ook werd bepaald dat de voor schoolhoofd vereiste rang niet meer een derde maar een vierde diende te zijn. Als onderwijzer van bijstand konden nu ook ongegradueerden worden aangesteld. Deze verandering werd tot stand gebracht bij verordening van 5 juni 1929, waarbij de mogelijkheid werd geopend om in de districten ook scholen voor z.g. 'beperkt lager onderwijs' op te richten, voor welke scholen een meer eenvoudig leerplan zou gelden. In feite betekende de verordening van 1929 dat iedereen van de straat geplukt kon worden om als onderwijzer dienst te doen op een districtsschool. In officiële documenten werd deze kwestie nogal verbloemd weergegeven, maar in de volksmond werden deze 'onderwijzers' blotevoeters genoemd.

Mijn vader, Sewkaran Rambocus, was geboren in 1916 Waldeck (Nickerie) en was volgens oud-inspecteur van onderwijs, Colleridge, een van de "blote voeten onderwijzers", ook wel bijstandsonderwijzers genoemd. Zelf kon mijn vader toen niet lezen en schrijven en toen wij hem daarmee confronteerden lachte hij sereen. Hij kwam naar Paramaribo en ging in de schutterij tijdens de Tweede Wereldoorlog. Daarna maakte hij de overstap naar de politiedienst en bij zijn pensionering was hij inspecteur van politie. Tijdens zijn carrière heeft hij leren lezen en

schrijven, maar wie hem daarmee geholpen heeft, weten we niet. Hij heeft er ook voor gezorgd dat zijn kinderen goed onderwijs kregen, van wie de meeste een academische opleiding hebben gehad. Een daarvan ben ik.